

SPIRU HARET, MAI PUȚIN CUNOSCUȚ

Nicolae POSTOLACHE

n_postolache@yahoo.com

Abstract: The concerns of Spiru Haret regarding the modernization of the physical education in our country at the end of the 19th century are less known during his ministry.

In the following text is underlined that the minister put an extraordinary accent on the cultivation of the rounder game among the pupils, a game of the Romanian abroad.

Due to Spiru Haret, starting from the year 1898, there had been organized the first National Championship of Rounders.

Keywords: Spiru Haret, Physical Education, rounders.

În pleiada de mari personalități ale României Moderne, care au rămas peste timp modele vii de acțiune și îndemn la acțiune, un loc aparte îi revine omului de școală Spiru Haret ale cărui gânduri și fapte nu avem dreptul să le uităm. „Cum arată astăzi (1895 n.n.) școala, va arata mâine țara”, afirma omul de știință, matematicianul și ministrul Spiru Haret.

Între inițiativele sale legislative în sfera învățământului românesc, cât și în întreaga activitate ca *ministru al națiunii*, cum a fost supranumit, chemat de 3 ori să coboare printre cei ce vedeau sincer binele României, se află și aceea de a înălța educația fizică la rangul unei discipline moderne, înscrisă la loc de frunte în aria curriculară a învățământului vremii sale.

„Învățământul gimnasticii -constata ministrul Haret – a căpătat un mare avânt în anii din urmă; mai ales prin străduința câtorva maiestri care au introdus și aici metode de exerciții noi, în locul vechilor sisteme, care dăduse învățământului acesteia mai mult caracterul acrobației. Astăzi sunt în onoare mai multe mișcări ale corpului fără aparate, care se pot face chiar de copiii de la 7 ani, izolați sau în grupe, și care sunt

așa de proprii pentru a dezvolta vigoarea și sănătatea corpului, dând, în același timp, deprinderi de disciplină a mișcărilor”.

Cele prezentate nu puteau fi tănuite în opera savantului.

Este onorant pentru domeniul educației fizice de acum un secol că din rândurile edificatorilor ei a făcut parte însuși ministrul Instrucțiunii–Spiru Haret– cel care a îndeplinit și funcția de vicepreședinte al Federației Române de Gimnastică încă de la fondarea ei, în anul 1907.

Îngrijorat că tineretul școlar din vremea sa „nu mai este acel tineret zglobiu, vioi, rezistent”, de pe timpul când el era elev la liceul Sf. Sava din București (înscris în sept. 1862), tineret pe care și-l dorea țara, că în școlile noastre nu mai vede „jucându-se barul, mingea bătută, ogoiul, mingea la zid și îndeosebi unul din jocurile noastre originale cele mai frumoase”, pe care l-a practicat și el, și anume oina, ministrul cere ajutorul unor profesori de specialitate, asigurându-i de tot concursul său. În cursul lunii aprilie 1898 Spiru Haret a invitat la el acasă (în imobilul din fosta stradă Lt. Lemnea nr.7) un număr de șapte profesori renumiți: Theodor Berescu (Iași), Radu S. Corbu (Brăila), Gheorghe Moceanu, Nicolae Velescu, Dimitrie Ionescu (București) și alții pentru o consfătuire necesară realizării unei *propagande în vederea introducerii și practicării jocurilor gimnastice în școli*. După un schimb de vederi, Spiru Haret a concluzionat: „Aș dori ca dumneavoastră să începeți o campanie în această direcțiune și vă asigur de tot concursul meu. Aș dori să începeți chiar acum să învățați pe elevi să joace acest joc, care pune în mișcare tot corpul și dezvoltă atât de mult îndemnarea, vederea, preciziunea, ca și inițiativa proprie”.

Cu aceste cuvinte se adresa, în urmă cu mai bine de un secol, ministrul Spiru Haret, celor cu care a colaborat îndeaproape. El a știut să-și găsească colaboratori admirabili și a fost înconjurat de sprijinul și încrederea lor. Pe unii dintre ei i-a ajutat apoi să participe la congrese internaționale, să elaboreze lucrări de ținută științifică, să prelucraze tot ceea ce era mai valoros în epocă în materie de învățământ și practică a educației fizice.

Jocul oina s-a afirmat cu toată autoritatea la scara întregii țări, pe timpul ministeriatului său de la răscrucea dintre secolele XIX – XX, perioadă în care Spiru Haret a considerat că *oina poate aduce o viață nouă în școala românească, fiind un admirabil mijloc de educație, adevăratul tip de joc sportiv românesc*.

În ceea ce privește destinul jocului de oină, Spiru Haret a fost demnitarul care a înțeles că modul în care trebuia pus în valoare acest joc tradițional-popular nu era o problemă particulară a unui club, liceu, sat, sau a unei societăți, ci una de stat, o problemă a națiunii. Așa se explică toate demersurile sale pentru practicarea obligatorie a oinei în învățământ, pentru definitivarea regulilor jocului și elaborarea unui Regulament Oficial Unic (1898), pentru amenajarea terenurilor în fiecare comună.

Prin înțelegerea autentică a tradiției, prin pasiune și clarviziune, Spiru Haret a știut să coordoneze sistematizarea pe un plan superior a oinei, conservându-i nealterate esența și inventarul de joc.

Însuși gestul ministrului învățământului de a evidenția valorile acestui joc tradițional-popular constituie un fapt de mare responsabilitate și pro-bitate profesională.

Pentru a-l generaliza și populariza în școlile din toată țara, Spiru Haret publică, la 13 aprilie 1898, următoarea decizie: *Noi, ministrul cultelor și instrucțiunii publice, având în vedere trebuința ce este de a se da în școală o mai mare dezvoltare exercițiilor fizice fără care educațiunea tinerimii nu poate să fie nici completă, nici armonică; având în vedere că pentru a se atinge acest scop, printre alte mijloace, unul din cele mai eficace este și acela de a se cultiva jocurile care dezvoltă forța, agilitatea, curajul și inițiativa individuală,*

Decidem:

Se instituie concursuri anuale de joc de oină pentru elevii școalelor primare și secundare, școalelor normale și seminariilor.

Aceste concursuri se vor ține în fiecare an, în ziua de 10 mai, și vor face parte din serbarea școlară din acea zi, sau vor fi distincte de dânsa. Vor fi concursuri sau între diferite echipe luate din aceeași școală, sau între echipe luate din diferite școli ale aceluiași oraș, sau între echipe luate din școli din orașe diferite. Premiul va consta dintr-un obiect de artă, pe care echipa învingătoare îl va păstra timp de un an, până la concursul următor¹.

Decizia poartă data de 21 martie 1898.

¹ Monitorul Oficial, 15 aprilie 1898, nr. 11.

Cum jocul câștigase cu fiecare an tot mai multă popularitate, mai ales în rândul elevilor, curțile școlilor deveniseră din ce în ce mai neîncăpătoare ca număr și suprafață.

Pentru amenajarea unor terenuri mai spațioase, ministrul face apel la primăriile reședințelor de județ, printr-o circulară emisă la 4 iulie 1898, prin care comunică:

În scopul de a lăți cât mai mult deprinderea exercițiilor fizice, prezentându-le sub forma cea mai atrăgătoare și mai potrivită, pentru dezvoltarea armonică a corpului, ministrul a instituit pentru școli concursuri de joc de oină.

Inovațiunea a fost bine primită și sperăm și dorim ca oina să devină sportul nostru național, precum pe aiurea este tenisul, cricketul, canotajul și altele.

Pentru a ajunge însă la acest rezultat, concursul dumneavoastră ne va fi foarte util. În adevăr, școlile noastre dispun, în genere, de prea puțin loc pentru ca oina să fie practică cum se cade chiar în ele. Ar trebui pentru acesta spațiu cam de 100 m lungime și de 80 m lățime, dimensiuni care cam rareori se pot găsi în curtea unei școli.

Ar fi ușor însă pentru primărie ca să facă a se amenaja în acest scop vreo parte din unul din parcurile sau grădinile orașului, care ar fi situat mai la îndemână.

Ar putea servi pentru acesta o parte restrânsă a parcului sau a grădinii lipsită de arbori și netezită. Locul acesta ar deveni, în acest timp, locul de întâlnire al tinerimii orașului, nu numai la cei din școli, ar fi o atracțiune puternică și pentru publicul nostru, care, în general, nu izează îndestul parcurile și grădinile sale.

Sper, domnule primar, că și dumneavoastră veți găsi nimerită această intervenție a noastră, că veți binevoi a face ce se va putea pentru ca și orașul în capul căreia vă aflați să realizeze această întreținere pentru care nu se cere decât o cheltuială cu totul neînsemnată.

Tot Spiru Haret este cel care se îngrijește de apariția unui regulament unic al jocului. El numește o comisie care să elaboreze acest regulament pentru a deveni document oficial. În urma întrunirii comisiei la Iași, în luna decembrie 1898, apare primul regulament de oină în țara noastră. El a fost publicat în Monitorul Oficial, nr. 132 din 1 februarie 1899 și la definitivarea lui și-a

adus cel mai mare aport profesorul R. S. Corbu de la Liceul *N. Bălcescu* din Brăila².

Acești specialiști în ale sportului au fost cei care au cernut și au ales din multitudinea variantelor oinei, acele reguli care apropiau jocul tradițional de epoca modernă. Și l-au pus în pagină pentru a sta mărturie peste timp a puterii de creație și a inventivității poporului, dar și pentru a îmbunătăți statutul fizic și moral al românului contemporan.

Spiru Haret a știut a discerne între variantele jocului, alegându-i nu numai numele de „oină”, dar, împreună cu colaboratorii săi a lăsat deoparte elementele ce țineau de efemer, păstrând tot ce viza esența.. Adică, așa cum evidenția el însuși, acele componente care țineau de dezvoltarea „îndemănării”, a „vederii”, a „preciziei” și a „inițiativei”.

La data de 20 decembrie 1898, Spiru Haret emite o *Decisiune* prin care comunică: *Având în vedere decizia noastră nr. 18328 din 13 aprilie*

² Originar din comuna Bordei-Verde, județul Brăila, Radu S. Corbu (1868–1946) vine ca profesor de gimnastică la Liceul real *N. Bălcescu* din Brăila, după ce își va fi definitivat studiile la școala de gimnastică germană. Figură reprezentativă pentru vremea aceea, Radu S. Corbu se bucură de o înaltă apreciere din partea oficialităților și a celorlalți dascăli din orașul Brăila, care îl sprijină în toate acțiunile sale. Autoritatea, pricepera și forța sa de muncă îl fac cunoscut în întreaga țară. Este omul care l-a ajutat cel mai mult pe Spiru Haret, în anii 1897–1898, în ce privește elaborarea unui regulament de oină unic, în vederea organizării primului concurs general (național) de oină; este cel care în cadrul colectivului de specialiști format de ministru și-a adus contribuția cea mai consistentă în organizarea pe baze științifice a educației fizice școlare. Experimentând cu elevii liceului *N. Bălcescu* din Brăila variante ale jocului culese din satele din împrejurimi chiar de el, Radu S. Corbu nu numai că prezintă o echipă de oină care va câștiga ani la rând cupa pusă în joc în 1898, dar scrie și prima carte de oină din țara noastră, ca fiind cel mai îndreptățit. Creator al unui sistem original de a-i obișnui pe elevii săi să ia parte la antrenamentele din oraș și să se întrecă în competițiile de atletism, gimnastică și oină pe care le organiza în fiecare duminică, inițiatorul Societății de gimnastică și sport *N. Bălcescu*, Radu S. Corbu a rămas un nume pe care cei de azi și-l amintesc cu plăcere. Întreaga sa viață și-a petrecut-o la liceul *N. Bălcescu* din Brăila, care și-a sărbătorit nu demult centenarul. Unul din elevii săi, Vasile Zmeu, profesor de educație fizică la același liceu, din anul 1925, continuatorul desăvârșit al dascălului său, și-l amintește și azi cu emoție cum venea zilnic la școală și după ce ieșise la pensie, până când bastonul nu l-a mai putut conduce. Omul, Radu S. Corbu, atât de mult simpatizat de colegi, de ministrul Haret, de Sadoveanu, Teodoreanu și alții, a murit, dar opera sa va rămâne veșnic în amintire.

1898, prin care se instituie concursuri anuale de jocuri de „oină” pentru școlarii școalelor primare, secundare, normale – primare și seminare.

Decidem:

Art. 1 *Ca reguli generale pentru ținerea acestui concurs se aprobă Regulamentul următor* (adică cel elaborat de comisie și publicat în *Monitorul oficial* din 1 februarie 1899, asemănător cu cel de astăzi în mare parte n.n.). În articolul II al Deciziei se arată că „*Concursul din anul 1899 se va ține în ziua de 9 mai, fiind duminică*”. În articolul următor se menționa că „*Domnii maștri de gimnastică, care vor voi să ia parte cu echipele lor la acest concurs, vor adresa cererile lor la Minister până în ziua de 15 aprilie viitor cel mult*”.

În aceste cereri trebuia să se menționeze dacă este nevoie de <<*câteva ședințe preparatoare*>> pentru aplicarea unitară a regulamentului. În continuarea aceluiași articol III, se arată că „*orașele unde se va face concursul se vor fixa mai târziu, după felul înscrierilor ce se vor face*”.

În articolul IV, și ultimul, se stipula că directorul Învățământului secundar și superior „*este însărcinat cu îndeplinirea acestei decisiuni*” apărută la 20. XII. 1898 și semnată de ministrul Haret.

Într-adevăr, în anul următor, la 9 mai 1899, a avut loc, la București, primul *Concurs general de oină*, la care au participat 18 licee din țară. Juriul a proclamat învingători pe elevii liceului real „N. Bălcescu” din Brăila, care au câștigat „statueta sportivă”, un trofeu de bronz reprezentând un atlet în miniatură ce ținea o făclie în mână. Jocul oina a fost introdus pentru valoarea sa educativă și în rândul elevilor de la cursul inferior și superior, sub denumirea de „oiniță, o variantă a jocului – destinată însă fetelor. Față de oina descrisă până acum, oinița se juca folosindu-se în loc de băț, o lopățică. Mîngea fiind mai ușoară, loviturile erau valabile în orice parte a corpului.

Până și chestiunea „arbitrilor” a fost tratată „în întregime de Domnul Spiru Haret, fost ministru al Instrucțiunii Publice” – scria în prefața cărții sale C. D. Gheorghiu³, apărută în anul 1905, anul când Haret îndeplinea și funcția de vicepreședinte al Federației Române de Gimnastică.

În anul 1908, din inițiativa lui, s-a introdus în programa învățământului preuniversitar orele de „cerc sportiv”. Prin ordinul

³ C. D. Gheorghiu „Jocuri copilaresti”, Piatra Neamt, 1905.

nr. 19081 din 8 aprilie 1908 al Ministerului Instrucțiunii Publice și Cultelor s-a acordat absolvenților Școlii Societății de Gimnastică, Sport și Muzică din Iași dreptul de a preda educația fizică în școlile primare din localitate.

În sfârșit, el, fostul ministru al Învățământului, este cel care a schimbat cursul istoriei oinei, practică până atunci pe terenuri fără margini. Introducând oina în programa școlară, Spiru Haret a devenit astfel garantul ei ca mijloc instructiv-educativ în paideea românească.

Așa se explică toate demersurile sale pentru practicarea obligatorie a oinei în învățământ, pentru definitivarea regulilor jocului și elaborarea unui Regulament Oficial Unic (1898), pentru amenajarea terenurilor în fiecare comună.

Prin el și datorită lui, oina rămâne în timp un document esențial al spiritualității tradiționale a neamului, dar și al culturii fizice românești de esență populară.